

Potilasvaatteiden käyttömukavuus ja vaikutus sairautentuntoon

Anne-Mari Hautakoski

Paula Lehtonen

Saara Ojamo

Opinnäytetyö, kevät 2018

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Terveysalan koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (AMK)

TIIVISTELMÄ

Hautakoski, Anne-Mari; Lehtonen, Paula & Ojamo, Saara. Potilasvaatteiden käyttömukavuus ja vaikutus sairaudentuntoon. Kevät 2018. 27 s., 4 liitettä. Diakoniammattikorkeakoulu, hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja (AMK).

Opinnäytetyön tarkoituksena oli saada tietoa potilasvaatetuksen kehittämiseen. Tavoitteena oli selvittää potilasvaatteiden käyttömukavuutta ja vaikutusta sairaudentunnon kokemiseen. Lisäksi haluttiin vastauksia siihen, vaikuttavatko sairaalassa käytettävät potilasvaatteet potilaan vointiin vai tunteeko potilas olonsa paremmaksi omissa vaatteissaan. Tutkimuksessa selvitettiin mielipiteitä potilasvaatteiden mukavuudesta, käytännöllisyydestä sekä tietoisuutta omien vaatteiden käyttömahdollisuudesta osastolla.

Aihe opinnäytetyöhön tuli Satakunnan sairaanhoitopiiriltä ja se toteutettiin yhteistyössä synnytys- ja naistentautien vuodeosaston kanssa Satakunnan keskussairaalassa. Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin teemahaastatteluja ja aineisto käsiteltiin sisällönanalysillä. Aineistoa kerättiin pari- ja yksilöhaastatteluilta vuodeosastolla. Tutkimukseen haastateltiin kuutta potilasta. Haastattelut toteutettiin tammikuussa 2018.

Tutkimuksessa haastateltavien mielipiteet potilasvaatteista ja niiden käyttömukavuudesta olivat yhteneväisiä. Kaikki haastateltavat olivat pukeutuneet sairaalassa potilasvaatteisiin ja kokivat tämän omia vaatteita helpommaksi. Osa haastateltavista oli synnytyssalissa pukeutunut omiin alusvaatteisiinsa ja sukkiinsa, koska ne tuntuivat mukavammilta. Useimmat haastateltavista kokivat, että vaatteiden ulkonäöllä ja istuvuudella ei ollut merkitystä. Potilasvaatteista housut koettiin epämukaviksi, ja ne oli jätetty kokonaan pois käytöstä. Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että potilasvaatteiden uudistaminen olisi tarpeellista, mutta niiden vaikutus sairaudentuntoon koettiin vähäisenä.

Asiasanat: potilasvaatteet, potilaat, sairaalavaatteet, sairaudentunto

ABSTRACT

Hautakoski Anne-Mari, Lehtonen Paula & Ojamo Saara. The comfort of the patient's clothing and the impact on the illness. 27 p. 4 appendices. Language: Finnish. Pori, spring 2018. Diaconia University of applied sciences. Degree programme in nursing, option in nursing.

The purpose of this thesis was to find out how wearing patient clothing affect the feeling of illness. Especially, to survey does the patient clothing provided by the health care staff have an effect on the patient's condition and whether they feel better in their own clothes during the hospitalization. In the study were also examined general opinions on how comfortable the patient clothing was felt, how practical they are and how aware patients are of their rights to use their own clothes while at the ward.

The subject of the thesis arose from the working life, as a proposal from Satakunnan sairaanhoitopiiri and the thesis was carried out in co-operation with the maternity and gynecological ward of Satakunnan Central Hospital. The data was collected by using theme interviews and analysed by content analysis. The theme interviews were conducted as pair and individual interviews at the ward in January 2018.

As a result of the study, the interviewees' opinions on patient clothing and their comfort were consistent. All the interviewees stated that they wore patient clothing provided by the health care staff during the hospital stays. They experienced that wearing them was easier. Some of the interviewees had worn their own undergarments and socks in the delivery room because they felt them to be more comfortable. Most of the interviewees thought that the look and fit of the clothes was not relevant at that moment. However, all of the interviewees stated that the pants were so uncomfortable and unsuitable and therefore had not used them. The interviewees thought that improving patient clothing would be necessary but that their impact on the feeling of illness was minor.

Keywords: the patient's clothing, patients, hospital clothing, feeling of illness

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	4
2 POTILASVAATTEIDEN VAIKUTUKSET	6
2.1 Potilasvaate	6
2.2 Sairaudentunto	6
2.3 Tutkimuksia potilasvaatteista.....	7
2.4 Potilasvaatteiden visuaalisuus ja turvallisuus	8
2.5 Potilasvaatteiden merkitys yksilöllisyyteen	9
3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	10
4 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN	11
4.1 Laadullinen tutkimus.....	11
4.2 Tutkimusympäristö ja kohderyhmän informointi	11
4.3 Teemahaastattelu.....	12
4.4 Sisällönanalyysi	13
5 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI.....	15
5.1 Potilasvaatteiden käyttömukavuus	15
5.2 Sairaudentunto ja sen kokeminen	18
6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS.....	20
7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELU JA JOHTOPÄÄTÖKSET	22
8 POHDINTA	23
LIITE 1	28
LIITE 2	30
LIITE 3	31
LIITE 4	32

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme tarkastelee potilasvaatteiden käyttömukavuutta ja vaikutuksia sairaudentunnon kokemiseen sairaalahoidon aikana. Tutkimme ilmiötä haastattelujen avulla ja siihen osallistuvat synnyttäneet äidit sekä naistentautien osastolla hoidossa olevat naiset. Tutkittava aihe on ajankohtainen, sillä viime aikoina on kiinnitetty huomiota entistä enemmän yksilöllisyyteen potilaan hoidossa ja vaatteilla on ihmisen identiteetille iso merkitys. Potilasvaatteita käytettäessä kaikista tulee tasavertaisia hoidettavia ja vaatteilla voi olla isoja vaikutuksia mieleen ja hyvinvointiin sekä sairaudentunnon kokemiseen. Potilasvaatteet herättävät käyttäjissä monenlaisia tunteita.

Vaatteiden käyttömukavuutta ja niiden vaikutuksia potilaan psyykkiseen tilaan on tutkittu maailmalla vähän. Hoitotyössä jokainen potilas tulisi kohdata yksilönä ja hänen tarpeitaan tulisi kunnioittaa. Pääseekö tämä toteutumaan, jos eri sairaaloiden ja hoitolaitosten yksiköissä puettavat potilasvaatteet ovat kaikille samantaisia? Tällöin sosiaaliset pukeutumismormit yksilötasolla eivät toteudu. Pyrimme opinnäytetyöllämme edistämään potilasvaatteiden vaikutuksen huomioimista potilaan hyvinvointiin hänen sairaalassa ollessaan ja vaikuttamaan tulevien potilasvaatteiden kehittämiseen.

Yhteistyötahona opinnäytetyössä on Satakunnan sairaanhoitopiirin synnytys- ja naistentautien vuodeosasto. Tutkimus suoritetaan haastatteleamalla osastolla olevia naisia. Ryhmähaastatteluilla haetaan vastauksia kysymyksiin, mitä ajatuksia ja kokemuksia vaatteet käyttäjässään herättävät ja miten potilasvaatteet vaikuttavat käyttäjän sairaudentuntoon. Hoitohenkilökunnan kokemuksen mukaan lähes jokainen potilas kommentoi potilasvaatteiden ulkonäköä, mukavuutta tai käytännöllisyyttä. Potilasvaatteiden käyttömukavuus ja visiot tulevaisuuden sairaalavaatteista ovat yhtenä teemana. Haastateltavilta selvitetään myös vaihtoehtoja sairaalavaatteille. Lisäksi kysytään, mitä hyvää tai huonoa missäkin vaatteessa on, mitä omien vaatteiden käyttö sairaalassa tarkoittaisi ja miten potilasvaatteita

haluttaisiin kehittää. Haastateltaville näytetään kuvaa Tampereen yliopistollisessa sairaalassa käyttöön otetusta äitiysmekosta, josta he voivat kertoa oman mielipiteensä.

2 POTILASVAATTEIDEN VAIKUTUKSET

2.1 Potilasvaate

Päädyimme jo opinnäytetyöprosessin alkuvaiheessa käyttämään sanaa potilasvaatteet, sillä se kuvaa paremmin haastateltavaa kohderyhmää. Potilasvaatteet sanana koetaan yleensä negatiivisena. Jos ollaan sairaalahoidossa, käytetään potilasvaatteita, olitpa sairas tai et. Jos olisimme käyttäneet sanaa sairaalavaatteet, olisi tutkimus koskenut kaikkia sairaalassa käytettäviä vaatteita. Siihen olisivat kuuluneet sekä henkilökunnan että potilaiden vaatteet.

Vaihtoehtoisia sanoja, joita sanalle potilas on, ovat asukas, asiakas tai käyttäjä. Nämä sanat kuvaavat toimijuutta. Kun käytetään sanaa potilas, muuttuu ihminen hoidon kohteeksi. Tämä tarkoittaa sitä, että hoidettavalla eli vaateen loppukäyttäjällä ei ole ollut mahdollisuutta vaikuttaa vaatteiden hankintaan. Käyttäjä-sana ei ole sanana sopiva, sillä vaatteella on useita käyttäjiä. Vaate puetaan jonkun käyttäjän päälle, joku käyttäjä pukee sen päälle tai joku käyttäjä huoltaa vaateen. (Iltanen & Topo 2005, 9.)

2.2 Sairaudentunto

Sairaudentunto sanana voidaan määritellä niin, että se tarkoittaa psyykkisten tunteusten lisääntymistä tai vähenemistä eri tilanteissa. Sairaus-sanalla tarkoitetaan joko fyysistä tai psyykkistä sairautta. Fyysisestä sairaudesta puhuttaessa vikaa on jossakin elimessä, psyykkinen sairaus on aivojen rakenteeseen tai reagoititapaan liittyvä sairaus. Kuitenkin lähes aina psyykkinen sairaus liittyy erilaisiin muistikuviin tai opittuihin reaktiomalleihin. (Huttunen 2017.) Sairaudentunto koetaan psyykkisesti. Potilasvaatteisiin liittyvä sairaudentunto tarkoittaa sitä, miten potilas kokee vaatteiden käytön ja mitä psyykkisiä vaikutuksia hänelle siitä tulee. Tässä tutkimuksessa haluttiin selvittää, onko potilasvaatteiden käytöllä vaikutusta sairaudentunnon lisääntymiseen.

2.3 Tutkimuksia potilasvaatteista

Potilasvaatteiden käytettävyys ja niiden käytön vaikutukset potilaan psyykkiseen tilaan on aihe, jota on tutkittu vähän. Laitoshoidossa olevien ihmisten ympäristön, esineiden ja vaatteiden vaikutuksia hyvinvointiin on kuitenkin tutkittu. (Iltanen & Topo 2007, 231-232.) Tutkimukset osoittavat, että palautetta potilasvaatteista antavat useimmiten hoitohenkilökunta tai sukulaiset. Suoraa palautetta vaatteiden käyttäjiltä saadaan harvoin. (Boman & Seppänen 2014, 13.)

Kansainvälistä tutkittua tietoa potilasvaatteiden vaikutuksesta sairaudentuntoon ei löydy, mutta potilasvaatteiden käyttömukavuudesta ja kehittelystä sekä hoitajien pukeutumisen vaikutuksesta on tehty enemmän tutkimuksia. Ruotsissa on tehty kvalitatiivinen tutkimus, jossa todettiin potilasvaatteiden vaikuttavan elinvoimaisuuden tunteeseen, haavoittuvuuteen, mukavuuteen ja yksilöllisyyteen. Potilasvaatteet koettiin käytännöllisinä ja mukavina päällä. Ne tuovat helppoutta ja stressittömyyttä, kun vaatteiden puhtaudesta ei tarvitse itse huolehtia. Potilasvaatteet yhdistetään monesti sairastumiseen ja heikkouden tunteeseen. Tutkimuksessa todettiin, että omiin vaatteisiin pukeutuneet potilaat kokivat olonsa paremmaksi ja mukavammaksi, sekä ottivat enemmän vastuuta omasta hoidostaan. (Edvardsson 2009.)

Kiinan Tianjinissa potilasvaatteita on tutkittu sairaalaympäristössä kyselyllä, jossa kysymyksissä oli viisi eri vastausvaihtoehtoa. Kysely tehtiin satunnaisesti 251 potilaalle, jotka olivat yli 18-vuotiaita ja joiden sairaalajakson pituus oli vähintään seitsemän päivää. Tuloksista ilmeni, että 57,8 % oli haluttomia pukemaan ylleen potilasvaatteet. Suurimmalle osalle heistä ei ollut kerrottu syitä, miksi sairaalassa käytetään potilasvaatteita ja miten ne lisäävät potilasturvallisuutta. Syitä tyytymättömyyteen olivat potilasvaatteiden epämukavuus, istuvuus, hygienia ja ulkomuoto. 43,5 % koki, että potilasvaatteiden pukeminen on psykologisesti epämukavaa. (Lu; Haofeng; Gege; Yulu; Lingjie; Huilan & Wei-jie 2016.)

2.4 Potilasvaatteiden visuaalisuus ja turvallisuus

Potilasvaatteet suunnitellaan niin, että ne on helppo teollisesti tuottaa, ja tehokkuus vaikuttaa merkittävästi niiden suunnitteluun. Tämä johtaa siihen, että potilaan, eli lopullisen käyttäjän itsemääräämisoikeudet eivät pääse potilasvaatteiden valinnassa toteutumaan. (Iltanen & Topo 2007, 231.) Potilasvaatteet on tehty niin, että väri kertoo vaateen koon. Jos asiakas valitsee vaatteet miellyttävän värin mukaan, ne eivät tunnukaan mukaville päällä, koska koko on väärä. Tietoa potilaille asti vaateen koon ja värin yhteydestä ei välttämättä osastolla tai hoitolaitoksessa kulkeudu. (Iltanen & Topo 2007, 235.) Värikkäissä vaatteissa lika ei näy helposti, ja siksi kirjavia kuoseja käytetään yläosissa. Muut vaatteet ovat pääsääntöisesti yksivärisiä. (Iltanen & Topo 2005, 34–35.) Potilasvaatteiden säädettävyydellä pyritään vaikuttamaan käyttömukavuuteen ja siihen, että ne istuvat hyvin erikokoisten potilaiden päälle ja eivät estä turvallisen hoidon toteutumista. Tutkimusten mukaan vaatteiden suunnittelussa on haluttu ottaa huomioon käyttäjän mahdollisuus ylläpitää omaa fyysistä toimintakykyään. Siksi materiaalivalinta, saumat, leikkaukset ja nappien sijoittelu ovat tarkkaan harkittuja yksityiskohtia. (Iltanen & Topo 2007, 235.)

Iltasen ja Topon (2007, 241) tekemän tutkimuksen mukaan osa potilasvaatteiden suunnittelijoista pitää potilasvaatteiden käytettävyyttä ja vaateen tuottamia tunteuksia tärkeimpinä ominaisuuksina. Potilasvaateen visuaalisuus koetaan merkityksettömänä. On kuitenkin todettu, että visuaalisuudella on mielialaa parantavia vaikutuksia. Visuaalisesti kauniit vaatteet virkistävät ja tuovat iloa kantajalleen. Jos potilas on lyhytaikaisessa hoidossa, vaateen toimivuus koetaan ulkonäköä tärkeämpänä. (Iltanen & Topo 2007, 241.) Mukavuutta voidaan mitata sillä, mitä tunteuksia ja ärsykejä vaate kantajalleen aiheuttaa. Vaate ei saa kiristää ja vaikeuttaa potilaan tilannetta, vaan sen on oltava juuri käyttötarkoituksensa sopiva. Turvallisuus on yksi suunnittelun lähtökohta. Materiaali, joustavuus, saumat, napit ja materiaalin lämmönsäätely vaikuttavat kaikki käyttömukavuuteen. (Boman & Seppänen 2014, 12.)

Ensimmäisenä sairaalana Suomessa Kuopion yliopistollinen sairaala sai 2000-luvulle päivitettyt potilasvaatteet käyttöönsä kesällä 2015. Potilasvaatteiden suunnitteluun otettiin potilaat mukaan ja heiltä saatu palaute huomioitiin. Uusissa potilasvaatteissa koko-värikoodaus on unohdettu, mikä vähentää sairaalavaatteen tuomaa leimaa ihmisen koosta. Vaatteiden uudistuneessa materiaalissa on otettu huomioon mukavuus sekä taloudellisuus. Materiaali ei rypisty, joten vaatteiden viikkaaminen jää pois ja näin säästyy aikaa vaatehuollossa. (KYS 2015.)

2.5 Potilasvaatteiden merkitys yksilöllisyyteen

Vaatteilla on suuri merkitys ihmisen ulkoiseen olemukseen, ja niillä voidaan ilmaista persoonallisuutta, sosiaalista asemaa, itseluottamusta ja omia mieltymyksiä. Potilasvaatteita käytetään kaikenikäisillä, ja Suomessa on yleisenä käytäntönä, että sairaalaan tultuaan käytetään sairaalan tarjoamia vaatteita.

Potilasvaatteita suunniteltaessa olisi hyvä pyrkiä siihen, että vaatteet ovat miellyttäviä sekä visuaalisesti että mukavuuksiltaan. Samanlaisiin potilasvaatteisiin pukeutuminen lisää tasavertaisuutta, mutta samalla saa olon tuntumaan enemmän potilaalta kuin ihmiseltä (Edvardsson 2009). Vaatetus on suuri osa ihmisen ulkoista olemusta. Potilasvaatteissa jokainen näyttää samanlaiselta ja ulkoinen olemus viestii muille ihmisille sairastumisesta.

Kiinassa tehdyssä tutkimuksessa tuli ilmi, että tutkimukseen osallistuneet miehet olivat tyytymättömämpiä potilasvaatteisiin kuin naiset. Tähän tulokseen vaikutti se, että Kiinassa miehet ovat korkeammassa sosiaalisessa asemassa kuin naiset. Potilasvaatteissa he kokivat alemmuudentunnetta ja olevansa asemaansa alempana kaikkien pukeutuessa samanlaisiin potilasvaatteisiin. (Lu ym. 2016.) Tämä osoittaa sen, että kaikkien pukeutuessa samanlaisiin potilasvaatteisiin ollaan tasavertaisessa asemassa hoidon suhteen.

3 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE, TARKOITUS JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Tutkimuksemme tavoitteena on selvittää potilasvaatteiden käyttömukavuutta ja vaikuttavuutta käyttäjän sairaudentuntoon. Lisäksi halutaan vastauksia siihen, vaikuttavatko sairaalassa käytettävät potilasvaatteet potilaan vointiin vai tunteeko potilas olonsa paremmaksi omista vaatteistaan. Tutkimuksessa selvitetään mielipiteitä potilasvaatteiden mukavuudesta, käytännöllisyydestä sekä tietoisuutta omien vaatteiden käyttömahdollisuudesta osastolla. Opinnäytetyön tarkoituksena on saada tietoa potilasvaatetuksen kehittämiseen.

Tutkimuskysymykset:

1. Millainen on hyvä potilasvaate?
2. Miten potilasvaate vaikuttaa henkilön sairaudentuntoon?

Kun vaatteet on hyvin suunniteltu, vaikuttavat ne potilaan tervehtymiseen ja hyvinvointiin (Iltanen & Topo 2005, 8). Hoitohenkilökunta kuulee työssään usein kommentteja ja mielipiteitä potilasvaatteista. Haastattelun eri aihepiireihin liittyvillä kysymyksillä pyrimme saamaan vastauksia potilasvaatteiden kehittämiseen, jos sellaiselle koetaan olevan tarvetta. Kysymykset koskevat potilasvaatteiden herättämiä tuntemuksia ja kokemuksia käyttäjässään. Tutkimme potilaiden tietoisuutta omien vaatteiden käytöstä osastolla ja vaatteiden valintaan liittyviä ajatuksia. Vastauksia haetaan kysymyksiin potilasvaatteiden käyttömukavuudesta, visuaalisuudesta ja potilasvaatteiden vaikutuksesta sairaudentuntoon. Haastateltaville näytetään kuvaa Tampereen yliopistollisen sairaalan uudesta käyttöön otettavasta äitiysmekosta. Kuvan avulla haastateltava voi miettiä, mitä eroa on käytössä olevalla ja kuvan mekolla, ja mitä ajatuksia uusi mekko herättää visuaalisesti. (Liite 2).

4 TUTKIMUKSEN TEKEMINEN

4.1 Laadullinen tutkimus

Tutkimus tehtiin laadullisena eli kvalitatiivisena tutkimuksena, jonka aineisto on kokemukslähtöistä ja perustuu potilaiden mielipiteeseen omasta kokemuksestaan. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa tavoitteena on usein jonkin ilmiön ymmärtäminen, ei tilastollisten yhteyksien etsiminen. Tämä mahdollistaa sen, ettei tutkimusaineiston tarvitse välttämättä olla suuri. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.) Laadullisella tutkimuksella kuvataan ilmiötä, tapahtumaa tai tiettyä toimintaa. Tutkimuksen kannalta on tärkeää, että haastateltavalla on oma kokemuksensa asiasta. Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin avoimet teemakeskustelut 3-5 potilaan ryhmissä, jotka tehtiin synnytys- ja naistentautien vuodeosastolla. Osastolla olevien potilaiden määrää ei tiedetty etukäteen, joten haastateltavien lukumäärää ei pystytty etukäteen määrittelemään. Teemahaastattelujen laadullisesta eli kvalitatiivisesta aineistosta laadittaisiin sisällönanalyysi, jonka avulla luodaan aineistosta selkeä kokonaisuus. Sisällönanalyysillä tarkoitetaan pyrkimystä kuvata aineiston sisältöä sanallisesti (Hiltunen i.a.).

4.2 Tutkimusympäristö ja kohderyhmän informointi

Tutkimuksen kohderyhmän varmistuttua otimme yhteyttä Satakunnan keskussairaalan synnytys- ja naistentautien vuodeosaston osastonhoitajaan. Sovimme hänen kanssa tapaamisen osastolla 2.11.2017 ja samalla keskustelisimme hoitajien kanssa käytännön toteutuksesta. Tapaamisessa kysyimme hoitajien mielipidettä potilaiden informointitavasta ja ryhmäkeskustelujen käytännön toteutumisesta. Yhdessä päätimme, että paras informointitapa olisi tuoda ilmoitus teemakeskustelupäivistä osaston muistitaululle ja tulostaa tiedotteet, jotka hoitajat jakaisivat haastattelupäivien aamuna potilaille. Potilaiden informointi tutkimuksesta ajoissa auttaisi siihen, että heillä olisi mahdollisuus miettiä asiaa rauhassa ja pohtia eri teemoja valmiiksi. (Liite 3)

Satakunnan keskussairaалassa syntyy vuosittain yli 2000 vauvaa (Satakunnan sairaanhoitopiiri 2018). Tutkimusympäristönä synnytys- ja naistentautien osasto on moderni ja uudenaikainen, sillä se on otettu käyttöön vuonna 2015. Potilailla on omat huoneet ja heidän oleskelunsa osaston yleisissä tiloissa on vähäistä. Osastolla vieraillessa jäi vaikutelma hiljaisesta paikasta, jossa potilaat keskittyvät toipumiseen omissa huoneissaan. Sovimme hoitajien kanssa, että sopiva paikka ryhmäkeskusteluille olisi osaston päiväsaali.

4.3 Teemahaastattelu

Haastattelut tehtiin synnytys- ja naistentautien vuodeosastolla 15.1.2018 ja 18.1.2018. Aineisto oli tarkoitus kerätä avoimella ryhmähaastattelulla, mutta tämä ei toteutunut. Ensimmäisenä haastattelupäivänä haastatteluun saapui yksi haastateltava ja haastattelusta tuli yksilöhaastattelu. Toisella kerralla tieto haastatelluista ei ollut saavuttanut potilaita. Päädyimme potilaiden suostumusten perusteella tekemään yksilöhaastatteluita potilashuoneissa, jolloin tutkimuksen toteutustapa vaihtui ryhmähaastattelusta yksilöhaastatteluiksi.

Teemahaastattelu tarkoittaa sitä, että aihepiirit ovat etukäteen määriteltäviä, mutta ne eivät sisällä tarkkoja kysymyksiä. Teemahaastattelulle on ominaista, että haastateltavat ovat kokeneet tietynlaisen tilanteen. Haastattelu suunnataan tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin. Teemahaastattelulla voidaan tutkia yksilön ajatuksia, tunteita, kokemuksia ja myös sanatonta kokemustietoa. Siinä korostuu haastateltavien oma elämysmaailma. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 47.)

Teemahaastattelu etenee omalla painollaan ja haastateltavien mielipiteiden mukaan valmiiden teemojen pohjalta. Tavoitteena on mahdollisimman vapaamuotoisesti jatkuva keskustelu. Haastattelija pitää huolen, että kaikki teema-alueet tulee käytyä läpi, mutta aihepiirien käsittelyn laajuus voi vaihdella. (Eskola & Vastamäki 2015, 29.) Loimme haastattelua varten haastattelurungon tutkimustehtävien pohjalta. Yhdessä pohdimme kysymyksiä, joilla saisimme vastuksia tut-

kimustehtäviimme. Kysymykset jaettiin teemoihin, jotka koskivat potilasvaatteiden ulkonäköä, käyttömukavuutta, potilasvaatteiden herättämiä tuntemuksia ja sairaudentuntoa. Halusimme myös selvittää vastaajien ikäjakaumaa, ovatko he uudelleensynnyttäjiä vai ensisynnyttäjiä ja käyttivätkö he sairaalassa potilasvaatteita vai omia vaatteitaan. (Liite 1.) Haastattelun valmiiksi pohdittuja teemakysymyksiä testattiin kolmen naisen ryhmäkeskustelussa 20.8.2017 ennen varsinaisia haastatteluja. Testauksen jälkeen tarkennettiin kysymysten teemoja ja pohdittiin kysymystenasettelua lisää johdattelemisen välttämiseksi.

Keskustelun etenemiseen ja sisältöön vaikuttivat haastateltavien mielipiteet ja kokemukset, sekä haastateltavien mielenkiinto tutkittavaa aihetta kohtaan. Haastatteluja tehdessämme haastattelurunko toimi muistilistana ja sen pohjalta teimme tarkentavia kysymyksiä. Haastattelijan rooli teemahaastattelussa on saada aikaan keskustelua ja helpottaa mielipiteiden esilletuomista. Kattavan aineiston saamiseksi olisi tärkeää, että haastateltavan mielipide tulisi selkeästi ilmi ja hän olisi aiheesta kiinnostunut. (Hirsjärvi & Hurme 2011, 61.) Haastatteluista saatu aineisto oli hyvin vaihtelevaa johtuen haastateltavan omasta kiinnostuksesta aihepiiriä kohtaan sekä avoimuudesta. Eniten tutkimuksessa käytettävää aineistoa saatiin haastatteluista, joissa haastateltavat kokivat aiheen tärkeäksi ja potilasvaatteissa olevan tarvetta uudistamiselle. Jokaisen teemahaastattelun alussa korostimme sitä, että jokainen mielipide on tärkeä ja kaikki näkökulmat ovat tärkeitä tutkimuksen sisällönä.

Teemahaastattelut tallennettiin äänittäen haastateltavien luvalla. Näin haastatteli saati keskittyä haastatteluvaiheessa keskusteluun ja äänitallenne auttoi analysointivaiheessa palaamaan keskusteluun uudestaan.

4.4 Sisällönanalyysi

Sisällönanalyysin avulla pyritään saamaan tiivistetty kuvaus tutkittavasta ilmiöstä. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93,105). Aineiston analyysi on hyvä tehdä mahdollisim-

man nopeasti haastatteluiden jälkeen, koska tilanteet ovat vielä tuoreessa muistissa ja tutkija on motivoitunut haastatteluista (Hirsjärvi & Hurme 2011, 135). Haastatteluaineiston litterointi ja purkaminen aloitettiin heti toisen haastattelukerran jälkeen. Laadullisen tutkimuksen sisällönanalyysissä aineisto ensin pirstotaan pieniin osiin, käsitteellistetään ja lopuksi järjestetään uudelleen uudelleenlaiseksi kokonaisuudeksi (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Teema-haastattelujen aineisto purettiin litteroinnilla, jolla tarkoitetaan esimerkiksi nauhoitetun puhemuotoisen aineiston tai tutkimukseen osallistuneiden vastaajien omalla käsialallaan kirjoittamien tekstien puhtaaksi kirjoittamista. Aineisto kirjoitetaan keräämisen jälkeen sen hallitsemista ja analysoimista helpottavaan muotoon. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Litteroinnin jälkeen materiaali jäsennettiin ryhmiin. Yhteen ryhmään siirrettiin vastaukset, joissa käsiteltiin sairaudentuntoa. Toiseen ryhmään siirrettiin vastaukset, jotka koskivat potilasvaatteiden käyttömukavuutta. Nämä ryhmät muodostivat ensimmäiset teemat, joihin vastaukset lajiteltiin. Kun aineistoa järjestellään teemojen mukaan, kunkin teeman alle kootaan kustakin haastattelusta ne kohdat, joissa puhutaan kyseisestä teemasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006). Tämän jälkeen jäsennettiin yhteen samoihin asioihin kantaa ottavat vastaukset kuten esimerkiksi potilasvaatteiden väriä ja kokoa käsittelevät vastaukset, omien vaatteiden käyttöä koskevat vastaukset, potilasvaatteiden käyttöä koskevat vastaukset ja potilasvaatteiden vaikutuksesta sairaudentuntoon koskevat vastaukset. Nämä teemat muodostivat alaluokat. Teemat muodostettiin haastatteluvastausten perusteella. Kaikki haastattelut etenivät etukäteen mietittyjen teemakysymysten pohjalta, mikä helpotti vastausten jäsentelyä teemoihin. Teemoittelun lisäksi menetelmänä käytettiin tyypittelyä, jolla aineistoa tiivistettiin havainnollisiin tyyppeihin. (Liite 4.) Haastatteluaineistoista voidaan etsiä tietyn tyyppisiä vastauksia; haastatteluja tai niiden osia, joita yhdistävät tietyt elementit ja joiden voidaan siksi ajatella edustavan jotakin tyyppiä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006.)

Aineiston purkamisen ja vastausten tyypittelyn jälkeen sisällönanalyysia jatkettiin tuottamalla sanallinen kuvaus aineiston sisällöstä. Analysoinnin lopullisia tuloksia verrattiin teorian tietoon, johon sisältyi aiheeseen liittyviä tutkimuksia ja artikkeleita.

Pohdimme myös itse tutkimuksemme tuloksia ja niiden luotettavuutta sekä teimme parannusehdotuksia aiheen tutkimiseksi jatkossa.

5 TUTKIMUSTULOKSET JA NIIDEN ANALYSOINTI

5.1 Potilasvaatteiden käyttömukavuus

Kaikki haastatteluun osallistuneet käyttivät synnytys- ja naistentautien osastolla ollessaan sairaalan vaatteita. Osa halusi pitää omia sukkiiaan synnytyssalissa. Haastateltava totesi sukkiensa käytöstä seuraavasti:

Pienilläkin asioilla voi olla merkitystä omaan viihtyvyyteen ja tuomaan kodin tuntua (vastaaja 1).

Osa haastateltavista koki, että potilasvaatteiden merkitys oli toisarvoista koetun synnytyksen jälkeen. Kaikki pitivät sairaalan alusvaatteita käytännöllisinä ja käyttivät niitä osastolla ollessaan. Ruotsalaistutkimus kuitenkin osoittaa, että kun potilaat käyttävät osastolla omia vaatteita, he kokevat olonsa paremmaksi ja mukavamaksi ja ottavat enemmän vastuuta omasta hoidostaan (Edvardsson 2009).

Osa haastateltavista oli tietoisia ennen sairaalaan tuloaan siitä, että sairaalassa-oloajan voisi käyttää omia vaatteitaan. Tieto asiasta oli saatu neuvolasta ja synnytysvalmennuksesta. Haastateltavat kertoivat omien vaatteiden käytöstä näin:

Jostakin netistä luin, että omat sukat on niin kuin mahdollisesti sallittuja ja mä varmistin sen asian kätilöltä, että saako pitää omia sukki ja tottakai oli vastaus (vastaaja 1).

Eipä tullu ajatelleeks (vastaaja 2).

Kyl siit sanottii, juu et voi, jos haluaa, mut et suosittelaa käyttää sairaalan ja just et tääl saa sit pestyy ku likaantuu (vastaaja 3).

Ei. Jotenki vaan olettaa et sairaalassa o sairaala vaatteet. (vastaaja 4).

No en muist tuliks se sit ensmäisen kohdalla mut ei nyt ainakkaan. Ei mut se on kans ku o uudelleen synnyttäjä. (vastaaja 5).

Osalla haastateltavista ei ollut tietoa asiasta, eivätkä he olleet omien vaatteiden käytön mahdollisuutta etukäteen selvittäneet. Haastateltavista ne, jotka tiesivät, että sairaalassa voisi käyttää omia vaatteitaan, päätyivät käyttämään sairaalan vaatteita helppouden vuoksi. Kun kysyttiin, olisitko pitänyt sairaalassa omia vaatteita, jos olisit etukäteen tiennyt omien vaatteiden käyttömahdollisuudesta, haastateltavat vastasivat näin:

Olisin, olisin varmasti pitänyt, mut mä olen kyllä sen sortin ihminen et mä saan asian kysytyy, jos mä koen että sillä on nyt semmonen merkitys (vastaaja 1).

Mä en välttämättä olis. Ku nää on sen verran mulla ainaki kastunu ja muut. Ei ainakaa alkuvaiheessa. (vastaaja 5)

Haastateltavat olivat sitä mieltä, että jos olisivat käyttäneet sairaalassa ollessaan omia vaatteitaan, ei niiden vieminen kotiin pestäväksi olisi ollut ongelmallista. Ruotsalaistutkimuksessa potilasvaatteiden käyttö koettiin stressittömänä, kun vaatteiden puhtaudesta ei tarvinnut huolehtia (Edvardsson 2009). Haastateltavamme totesi näin:

Tääl pidetään paljon paremmin hygieniasta huolta kun mulla kotona, siivotaan joka päivä, tullaan luuttuumaan, niin en mää sitä murehdi (vastaaja 1).

Osa haastateltavista haluaisi kehittää sairaalan käytäntöjä siihen suuntaan, että mahdollisuutta omien vaatteiden käyttöön lisättäisiin tietyillä osastoilla.

Potilasvaatteiden koko, väri, materiaali, istuvuus ja mukavuus koettiin melko samalla lailla. Suurin osa vastaajista oli sitä mieltä, että vaatteet ovat ihan hyviä, helposti puettavia ja riittävän löysiä. Haastateltavat kuvailivat vaatteita seuraavasti:

On nää mukavia, mut ei nää kyl kauhee hienoja oo, iha hyviä nää on (vastaaja 2).

Kyl mun mielestä ihan hyvä ja on tämmöset et sopii niinko kaikille ettei oo mitää kauhee räikeit eikä kukkasii eikä et tämmöset kaikill sopivat (vastaaja 3).

Nää o hyvii ku nää o tämmösii väljii eikä purista ja kiristä. Voishan nämä olla vähän nätimpiä, mutta ei sillä sillai ole niin merkitystä kun täällä kuitenkin hoidossa ollaan niin ei sillä ulkonäöllä ole niin väliä. Nää on kuitenkin niin käytännöllisiä kun sukat on helppo laittaa ja-kaan ja paita helppo ottaa pois päältä. Aamutakki ja kengät on mukavat (vastaaja 6).

Aamutakki sai kiitosta hyvästä väristä ja istuvuudesta. Kukaan ei kuitenkaan käyttänyt housuja, koska ne koettiin epäsopuisuhtaisiksi. Niiden leveys–pituus-suhde koettiin vääränä.

Eihän ne kertakaikkiaan pysynyt päällä, joutuu pitää vyötäröstä kiinni, et tämmöset asiat tekee kyllä sen fiiliksen niinku semmoseks et voisinks mä vetää ne omat trikoot tonne alle (vastaaja 1).

Housut ei istu ja ne on jotenkin tosi epämukavat. Se kangas on jotenkin niin semmonen ja kun ne on sellaset suoran malliset. En tiedä yhtään naista joka olis sen mallinen ja itselläkin kun on vähän reittä niin ne ei vaan sovi (vastaaja 6).

Silti vain osa lähtisi kehittämään housuja paremmiksi. Yksikään ei kokenut häiritseväksi sitä, että vaatteen väri kertoo vaatteen koosta. Koettiin, että väri helpottaa oman koon löytämistä varastosta. Osan mielestä hoitajat antavat tarkoituksella riittävän ison vaatteen sen käyttömukavuutta ajatellen. Värit koettiin kaikille sopiviksi ja käyttömukavuus hyväksi.

Ei mua ainakaa haittaa. (vastaaja 4).

Ei haittaa. Se helpottaa vaa ku menee hakemaa ku jotku o annettu ni ottaa saman väriset (vastaaja 5).

Mua ei oo ikinä häirinnyt se, että joku voi värikoodista katsoa et minkä kokoinen mä olen. ja kun tietää sen, että hoitajat voi antaa täällä isomman koon sen takia, et se on mukavampi päällä (vastaaja 6).

Haastateltavien mielestä vaatteet voisivat kuitenkin olla nätimpiä ja uudenaikaisempia. Ruotsalaistutkimuksessa vastaajat kokivat, että potilasvaatteet ovat mukavia ja käytännöllisiä. Ne kuitenkin vaikuttavat potilaiden yksilöllisyyteen. (Edvardsson 2009.)

Potilasvaatteiden kehittämisestä haastateltavat eivät innostuneet. Osan mielestä aika ja tyyli muuttuvat, ja siksi vaatteita voisi muuttaa enemmän tähän aikaan sopiviksi. Haastateltava pohtikin sairaalassaoloajan merkitystä potilaan kannalta seuraavasti:

Koko ja tuo vähän semmost niinku, em mä mitään marimekkoo kaipaakaan, mut semmost niinku, kun aika muuttuu niin vaatteet voi muuttuu mukana ja jos aattelee osastoa ja sitä et potilaat pysyy nykyis vähemmän aikaa täällä, lähtee nopeemmin kotiin ja näin pois päin niin kun mää aattelen sitä ku tämmöset asiat ku sairaalavaatteet voi olla aika iso merkitys siihen kuin kauan sä tykkäät osastolla olla niin siin mieles jos osaston käyttöaste laskee ja sillon sit taas omat vaikutuksensa moniin asioihin, ehkä rahoitukseen ja monen näkösiin asioihin, niin mun mielestä olis strategisesti fiksu et myös niinku kiinnitettäs huomio tämmösiin ku täältä löytyy lelut ja täältä löytyy kaikki muut, niin ei vaatis ihan hirveitä panostuksia et miten me uudistetaan tämmösiä asioita (vastaaja 1).

Muille vastaajille vaatteiden kehittämisellä ei ollut merkitystä; osalla ei ollut tähän mielipidettä lainkaan. Näistä vastauksista voitaneen vetää se johtopäätös, että haastateltavat eivät olleet miettineet vaatteiden kehittämiseen liittyviä asioita ja näin vastaukset jäivät suppeiksi.

5.2 Sairaudentunto ja sen kokeminen

Uudelleensynnyttäjiltä kysyttiin, miten he kokivat sen hetken, kun saivat pukea omat vaatteensa päälleen sairaalasta lähdettäessä. He vastasivat näin:

Iso merkitys oli, ku puki omat vaatteet päälle, ehkä sillä on vielä isompi merkitys... ku ne vaatteet liittyy johonkin juttuun, mitä odottaa. Kyllä, yhdistän uudet vaatteet johonkin mieluisampaan kokemukseen. Kyllä varmasti tunsin oloni sairaammaksi niitten sairaalavaatteitten kanssa. (vastaaja 1.)

Mukavampi olo ku saa omat vaatteet, tai siis ihan varmasti tulee (vastaaja 2).

Haastateltava (vastaaja 1) jäi pohtimaan sitä, että voisi olla psykologisesti fiksumpaa pukea päälleen omat vaatteensa, jos sairaalassaoloaika pitenee itsestä riippumattomista syistä. Omien vaatteiden käyttö voisi nostaa mielialaa. Jos kuitenkin on kovin huonossa kunnossa, potilasvaatteiden käyttö on hänen mielestään oikeutettua. Jos on niin sanotusti terve ja kulkee sairaalassa potilasvaatteissa, on se hänen mielestään epäoikeudenmukaista.

Yksikään vastaajista ei kokenut vaatteilla olevan vaikutusta fyysisiin ja psyykkisiin voimavaroihin. Ruotsalaistutkimuksessa kävi ilmi, että potilasvaatteilla on vaikutuksia psyykkiseen hyvinvointiin. Olo tuntuu sairaammalle ja haavoittuvaisemmalle potilasvaatteissa ja ne yhdistetään sairauteen ja heikkouden tunteeseen. (Edvardsson 2009.)

Haastateltaville näytettiin kuvaa Tampereen yliopistollisessa sairaalassa käytössä otettavista uusista potilasvaatteista (Terve Pirkanmaa 2/2017, 18-19; Liite 2). Haastateltavilta kysyttiin ajatuksia ja mielipiteitä kuvassa olevasta äitiysmekosta:

On parempi kuin nykyinen, joo, niinku mä sanoin nii ei tarvita mitään isoja asioita (vastaaja 1).

Hienompi, väri hyvä, olis se kiva ku ei nää kauhee hienoja oo nää (vastaaja 2).

No, must ihan tommonen kivan olonen, väri vaan o plaasu, luo sellase sairaalafiilikse (vastaaja 3).

No ehkä just toi väri. Olis vaik kahta väriin ni olis heti, ny se o vähän tollane ankke. Eihä täällä toki mihinkää missikisoihii olla menossa, mut jos se vaikuttaa siihe olotilaa ni ehkä joku pieni piristävä väri. (vastaaja 4)

Nii. Voishan se pirteempi olla, mukavempi. Mua mietityttä saaks ton tosta edestä tarpeeks auki. En tiä oisiks mä voinu paremmi jos mul olis ollu tollane päällä. (vastaaja 5).

Osa haastateltavista jäi pohtimaan, onko äitiysmekon nappilista riittävän pitkä imetystä ajatellen. Malli, leikkaus ja napit sivussa saivat kiitosta. Sukista toivottiin sellaisia, joissa olisi kantapäät ja ne pysyisivät jalassa nykyisiä paremmin. Jos haastateltavat saisivat muuttaa jonkin sairaalavaatteista, niin vain osa haluaisi muuttaa nykyistä äitiysmekkoa kuvan mukaisen mekon suuntaan. Erityisesti synnytysosastolle osa haastateltavista kaipaisi kodinomaisempia vaatteita, jotka erottuvat talon muista vaatteista. Niillä voisi olla mielialaa kohottava vaikutus, kuten on osaston kaikilla hienoilla ja nykyaikaisilla puitteillakin.

6 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimustietoa käytettäessä etiikka liittyy siihen, ketä tutkitaan, kenelle tutkimus tehdään ja kuka siitä hyötyy. Lisäksi tiedonhankintaan liittyvät menetelmät, tutkimuksen toteuttaminen ja arviointi tulee olla avointa ja eettisesti kestävää. (Gothoni 2017.) Tutkimuksessamme on noudatettu kaikkia tutkimuksen tekoon liittyviä lakeja ja asetuksia sekä toimintamme on ollut avointa ja eettistä. Opinnäytetyön ohjaajat ovat vastanneet siitä, että tutkimuksessamme noudatetaan eettisiä periaatteita.

Opinnäytetyöhön vaaditaan lupa Satakunnan sairaanhoitopiiriltä, koska tutkimus tehdään sairaalan osastolla ja siihen haastatellaan potilaita. Meidän tuli täyttää tutkimuslupahakemus sairaanhoitopiirin sivulta. Tämä lähetettiin liitteineen kehittämissylihoitaja Marita Koivuselle. Lupapäätös tuli meidän hakijoiden sähköpostiin. Eettiseltä toimikunnalta anottiin tutkimukselle lupa, joka myönnettiin 28.11.2017.

Laissa sanotaan, että raskaana oleva tai imettävä nainen saa olla tutkittavana vain,

jos samoja tieteellisiä tuloksia ei voida saavuttaa muilla tutkittavilla ja: 1) tutkimuksesta on odotettavissa suoraa hyötyä naisen tai syntyvän lapsen terveydelle; tai

2) tutkimuksesta on odotettavissa hyötyä hänen sukulaisensa terveydelle taikka raskaana oleville tai imettäville naisille taikka sikiöille, vastasyntyneille tai imeväisikäisille lapsille. (Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta 9 §, 2015.)

Haastatteluun osallistuminen on ollut täysin vapaaehtoista. Erillistä lupaa tutkimuksen tekemiselle itse vastaajilta ei tarvittu. Haastatteluun osallistuminen merkitsi suostumista tutkimukseen. Teemahaastatteluun osallistuvalla oli oikeus tutkimuksen aikana keskeyttää haastattelu ja estää aineiston käyttö. Haastateltaville ei aiheutunut haittoja tutkimuksesta. Aineiston hankintaan, käyttöön ja säilytykseen liittyvissä asioissa vaaditaan aina erityistä tarkkuutta (Gothoni 2017). Opinnäytetyön julkaisun jälkeen tutkimus tallennetaan pdf-muodossa Theseus-verkkotietokantaan (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010, 47). Lisäksi työ lähetetään Satakunnan sairaanhoitopiirille ja sovitaan tutkimusmateriaalin arkistoinnista yhteyshenkilön kanssa. (Tutkimusluvut 2016.) Haastattelunauhat tullaan poistamaan ja hävittämään, eikä niiden käytölle ole lisätarvetta myöhemmin.

Tuloksia voidaan pitää luotettavina, vaikka otanta jäi alkuperäistä tavoitetta pienemmäksi. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää tulevaisuudessa, kun mietitään synnytys- tai naistentautien osastojen potilasvaatteita ja niiden kehittämistä.

7 TUTKIMUSTULOSTEN TARKASTELO JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen tulos yllätti meidät, koska vastaukset jäivät suppeiksi. Jäimme miettimään sitä, kuinka passiivisesti potilaat suhtautuivat sairaalan tarjoamiin vaatteisiin. Niihin liittyviä parannusehdotuksia tuli niukasti ja muutoksia ehdotettiin varovasti. Kertooko tämä siitä, että suomalaiset ovat vaatimattomia ja tyytyvät helposti vallitseviin olosuhteisiin? Olisiko innostusta kehittämistyöhön, jos koettaisiin, että asioihin voisi itse oikeasti vaikuttaa? Potilasvaatteiden ulkonäkö ja mukavuus saattavat olla toisarvoisia asioita suuren elämänmuutoksen kokeneille naisille.

Sairaudentuntoon liittyvistä kysymyksistä yleisesti keskusteltaessa nousee esiin se, että sairaalan vaatteet vaikuttavat sairaudentuntoa lisäävästi. Kuten tutkimuksemme osoitti, vaatteilla on vaikutusta. Voisiko ajatella, että sairaalavaatteita lähdetäisiin kehittämään tästä näkökulmasta? Eettisestä näkökulmasta ajatellen potilaiden viihtyvyydellä ja sairaalassaoloajalla on merkitystä toipumiseen ja sitä kautta lyhentyneeseen tarpeeseen olla sairaalahoidossa.

Tehdessämme tutkimusta on tullut tunne, että aihe kiinnostaa sairaalan henkilökuntaa ja potilaita. Todennäköisesti olisimme osallistuneet vastaavaan tutkimukseen itsekkin. Aiheeseen liittyville tutkimuksille on selkeästi tilausta. Olemme miettineet, miksi aihetta on tutkittu niin vähän. Eikö sitä koeta mielekkääksi vai eikö laajemmille tutkimuksille ole saatu rahoitusta? Tutkimuksessamme kävi ilmi, miten ristiriitaisena koettiin se, että sairaalassa on uudet ja modernit tilat, mutta potilaat käyttävät vanhoja potilasvaatteita. Uudistamista voisi tehdä, sillä vaatteiden mukavuus tuo käyttäjälle kokonaisvaltaista hyvinvointia. Tutkimuksiin potilasvaatteista voisi Suomessa tulevaisuudessa panostaa ja niiden tuloksilla kehitettäisiin täysin uudet, nykyaikaiset ja potilaan näkökulman huomioivat potilasvaatteet. Lisäksi olisi hyvä ottaa huomioon hoitohenkilökunnan kokemuksia potilasvaatteista. He käsittelevät niitä päivittäin ja saavat kuulla niistä kommentteja.

Haastattelun kohderyhmänä olivat potilaat, jotka olivat lyhyellä sairaalajaksolla synnytys- ja naistentautien osastolla. Tällä saattoi olla vaikutusta siihen, ettei asioita oltu etukäteen pohdittu. Potilasvaatteiden vaikutus olisi luultavasti isompi,

mikäli niitä joutuisi käyttämään pidemmän aikaa. Mielenkiintoista olisi suorittaa lisätutkimus sairaalan vuodeosastolla, jossa potilaat ovat pidemmän aikaa.

8 POHDINTA

Opinnäytetyön tekeminen on ollut pitkä, mutta antoisa projekti. Syksystä 2016 asti olemme työtä vieneet eteenpäin, jolloin osallistuimme Diakonia-ammattikorkeakoulun Porin toimipisteessä järjestettyyn OSKE-toriin (Osallistava kehittäminen -tori). Sieltä saimme Satakunnan sairaanhoitopiiriltä tutkittavaksi aiheeksi potilasvaatteet. Pohjana koko opinnäytetyöprosessille ja tiedon hankinnan sekä eri vaiheissa tehtyjen kirjallisten töiden tueksi olemme käyttäneet Diakonia-ammattikorkeakoulun Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä -opasta (Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010). Lähteinä käytimme tutkimusten lisäksi opinnäytetöitä, joita olemme tarkastelleet lähdekriittisesti ja ottaneet niistä vain sellaisia tietoja, joiden todenperäisyydestä voimme olla varmoja. Tiedonhakuun käytimme monia eri tietokantoja, kuten chinal, pubmed ja cochrane. Kansainvälisten lähteiden haussa ja luotettavuuden tarkastamisessa saimme apua kirjaston informaatiokesialisti Marketta Fredrikssonilta.

Vaikka potilasvaatteita tarvitaan sairaaloissa paljon, ei niille ole annettu riittävästi huomiota potilaan näkökulmasta. Suurimpana esteenä potilasvaatteiden uudistamiselle on raha. Niiden kehittäminen on pitkä prosessi ja siinä joudutaan ottamaan huomioon vaatteiden monipuolinen käytettävyys. Potilasvaatteiden tulee kestää kovaa kulutusta ja pesua 70 asteen lämpötiloissa, jotta kaikki bakteerit ja epäpuhtaudet niistä häviävät. Niiden on sovelluttava monenlaisiin tilanteisiin ja erikoisille käyttäjille mahdollisimman helposti. Jos vaatteiden väri on kirkas, pesu viimeistään haalistaa ne. Siksi suositaan neutraaleja värejä. Potilasvaatteiden tulisi olla miellyttäviä, visuaalisesti kauniita ja käytettävyydeltään näppäriä.

Opinnäytetyön tekeminen on ollut ryhmällemme helppoa ja vaivatonta. Jokainen teki oman osansa tutkimuksessa hyvin ja työ eteni sovitussa aikataulussa. Kaikki

osallistuivat suunnitteluun, käytännön toteutukseen ja kirjalliseen osioon. Haastetakin tutkimuksen etenemisessä tuli vastaan, mutta ne selvitettiin yhdessä ohjaajien ja yhteistyötahon kanssa. Opinnäytetyö oli mielenkiintoinen ja sitä oli mukava työstää. Aiheesta löytyi tutkittua tietoa vähemmän kuin olimme odottaneet. Haastatteluista saamamme aineisto jäi hyvin yksipuoliseksi ja suppeaksi. Odotimme saavamme haastateltavilta enemmän konkreettisia näkemyksiä ja parannusehdotuksia potilasvaatteista. Pelkästään omien vaatteiden käyttäjiä ei haastatteluun saatu, joten niiltä osin haastatteluaineisto jäi kokonaan saamatta. Haastateltavien vastauksista erottui selkeästi se, onko vastaaja ensi- vai uudelleensynnyttäjä. Sairaalassa aikaisemmin olleet pohtivat potilasvaatteiden käytettävyyttä ja mukavuutta, mutta ennen kaikkea sairaudentuntoon liittyviä kysymyksiä laajemmin ja monipuolisemmin.

Ryhmässä tehtävän teemahaastattelun tekeminen osoittautui hankalaksi, koska potilaita näistä valituista kohderyhmistä oli vaikea saada motivoitua osallistumaan ryhmätilaisuuteen. Jouduimme vaihtamaan tutkimuksen toteutustavan ryhmähaastattelusta yksilöhaastatteluihin. Tämä vei meiltä enemmän aikaa ja vaikutti aineiston määrään, koska potilaiden avoin keskustelu ja mielipiteiden jakaminen aiheesta jäi pois.

Mitä tutkimuksesta jää meille tekijöille päällimmäisenä mieleen? Ainakin se, että aihetta olisi mielenkiintoista tutkia lisää. Yksistään potilasvaatteiden kehittäminen olisi kokonaisuus, joka vaatisi oman laajemman tutkimuksensa. Myös sairaudentunto ja sen vaikutukset vaatisivat oman tutkimuksensa, jotta potilasvaatteita kehitettäisiin yksilöllisempään ja potilaan hyvinvointia tukevampaan suuntaan. Kun aihe opinnäytetyössä oli mielenkiintoinen, antoi se puhtia tehdä sitä innostuneesti ja johdonmukaisesti loppuun saakka.

LÄHTEET

- Boman, Salla & Seppänen, Nina 2014. Synnytysmekon tuotekehitys. Opinnäytetyö. Lahti: Lahden ammattikorkeakoulu. Viitattu 2.4.2018.
http://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/79915/Seppanen_Niina.pdf?sequence=2
- Burakoff, Katja 2017. Tuntoaisti vuorovaikutuksessa. Viitattu 10.3.2018.
<http://papunet.net/tietoa/tuntoaisti-vuorovaikutuksessa>
- Edvardsson, David 2009. Balancing between being a person and being a patient—A qualitative study of wearing patient clothing. Department of nursing. Umeå University. Viitattu 24.3.2018.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18799159>
- Eskola, Jari & Vastamäki, Jaana 2015. Teemahaastattelu: opit ja opetukset. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 1. Jyväskylä: PS-kustannus, 27–44.
- Gothoni, Raili 2017. Eettiset periaatteet tutkivassa ja kehittävässä työssä. Viitattu 24.4.2017.
<http://libguides.diak.fi/c.php?g=389856&p=2793510>
- Hiltunen, Leena i.a. Graduaineiston analysointi. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 18.8.2017. www.mit.jyu.fi/OPE/kurssit/Graduryhma/PDFt/aineiston_analysointi2.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2011. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University press.
- Huttunen, Matti O. 2017. Lääkkeet mielen hoidossa. Terveyskirjasto. Viitattu 10.3.2018. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=lam00002
- Iltanen, Sonja & Topo, Päivi 2005. Standardisoitua vai yksilöllistä? Analyysi hoitoympäristöissä käytettävien vaatteiden, jalkineiden, tukien ja suojienvälikuvastoista. Viitattu 2.4.2018. <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76513/Tp11-2005.pdf?sequence=1>
- Iltanen, Sonja & Topo, Päivi 2007. Potilasvaatteet, pitkäaikaishoidossa olevan ihmisen toimijuus ja etiikka – vaatesuunnittelijoiden näkemyksiä. Gerontologia 3/2007, 231-245.

- Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä 2010. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. C, Katsauksia ja aineistoja 17. Viitattu 2.4.2018. https://www.diak.fi/wp-content/uploads/2017/12/Diak_Kohti_tutkivaa_ammattikayntoa_opas.pdf
- KYS 2015. Uutisarkisto. KYS saa uudet potilasvaatteet ensimmäisenä. Viitattu 1.2.2017. Verkkojulkaisu: https://www.psshp.fi/uutisarkisto/-/asset_publisher/P36Ro5iCiS9R/content/kys-saa-uudet-potilasvaatteet-ensimmaisena-suomessa?p_p_auth=0XVsmJ9Y&redirect=https%3A%2F%2Fwww.psshp.fi%2Fuutisarkisto%3Fp_p_auth%3D0XVsmJ9Y%26p_p_id%3D101_IN-STANCE_P36Ro5iCiS9R%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2-3%26p_p_col_count%3D1%26p_r_p_564233524_published-Month%3D5%26p_r_p_564233524_publishedYear%3D2015
- Laki lääketieteellisestä tutkimuksesta. Finlex. Viitattu 24.4.2017. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990488#a488-1999>
- Lu, Liu; Haofeng, Zhao; Gege, Lu; Yulu, Ling; Lingjie, Jiang; Huilan, Lai & Weijie, Gao 2016. Attitudes of hospitalized patients toward wearing patient clothing in Tianjin, China: A cross sectional survey. School of nursing, Tianjin University of traditional Chinese medicine. Viitattu 9.2.2017. www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352013216300990
- Saaranen-Kauppinen, Anita & Puusniekka, Anna 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Yhteiskuntatieteellinen tietoarasto. Tampere. Viitattu 23.3.2018. http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L6_2.html
- Satakunnan sairaanhoitopiiri 2018. Synnytys. Viitattu 13.4.2018. <http://www.satshp.fi/sairaanhoito/raskaus-ja-synnytys/Sivut/default.aspx>
- Terve Pirkanmaa 2/2017. Pirkanmaan sairaanhoitopiiri. Viitattu 22.2.2018. <http://www.tays.fi/download/noname/%7BF747252E-EE05-4D8E-B4CB-2212254ED3B3%7D/67533>

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi.
Jyväskylä: Gummerus.

Tutkimusluvut 2016. Tutkimusluvut ja ohjeet. Satakunnan sairaanhoitopiiri. Viitattu 24.4.2017. www.satshp.fi/tutkijoille/tutkimusluvut-ja-ohjeet/Sivut/default.aspx

LIITE 1

OPINNÄYTETYÖN TEEMAHAASTATTELURUNKO

Taustan selvittäminen

- Ikä?
- Ensi- vai uudelleensynnyttäjä?
- Käytitkö sairaalassa ollessa omia vai sairaalavaatteita?

Potilasvaatteiden visuaalisuus

- Mitä olit mieltä vaatteiden koosta? väristä? materiaalista? istuvuudesta? mukavuudesta?
- Ajatuksia Tampereen yliopistollisessa sairaalassa käyttöön otettavasta tulevasta synnytyskaavusta?
- Häiritseekö vaatteiden värikoodaus?

Potilasvaatteiden kehittäminen

- Miten muokkaisit vaatteita tai onko toiveita vaatteiden suhteen?
- Miten käyttömukavuutta voisi parantaa?
- Minkä sairaalavaatteen lähtisit ensimmäisenä muuttamaan?

Potilasvaatteet vai omat vaatteet

- Tuliko ennen synnytystä missään vaiheessa esiin, että sairaalassa voisi käyttää omia vaatteita? Esimerkiksi neuvolassa?
- Jos olisit saanut aikaisemmin tiedon, että sairaalassa voi pitää omia olovaatteita, niin olisitko pitänyt?
- Mikä vaikutti vaatteiden valintaan?
- Millaisiksi koit sairaalassa käytettyjen vaatteiden käyttömukavuuden?
- Millaisiksi koit sairaalassa käytettyjen vaatteiden käytön fyysisesti ja psyykkisesti?
- Miten koet alusvaatteiden merkityksen, oletko käyttänyt sairaalan alusvaatteita?
- Jos pitäisit omia vaatteita sairaalassa, miten koet niiden hygienian ja sen, että joudut viemään ne kotiin pesuun?
- Miltä tuntui pukea omat vaatteet päälle sairaalavaatteiden käytön jälkeen?

Sairaudentunto

- Tunsitko olosi sairaammaksi vai terveemmäksi edellisellä synnytyskerrolla, kun puit omat vaatteet päälle kotiinlähdön yhteydessä?
- Millaiseksi olet kokenut fyysiset ja psyykkiset voimavarasi sairaalassa ollessa? Onko ne muuttunut sairaalaoloaikana? Onko vaatteilla ollut niihin vaikutusta?
- Koitko sairaalavaatteiden vaikuttavan sairaudentuntoon?
- Mitä haluaisit vielä sanoa?

LIITE 2

Terve Pirkanmaa 2/2017, 19.

LIITE 3

SAIRAALAVAATTEET-**MITÄ AJATUKSIA NE SINUSSA HERÄTTÄVÄT?**

Teemme Satakunnan sairaanhoitopiirille opinnäytetyötä sairaalavaatteista,

johon keräämme tietoa sairaalavaatteiden vaikutuksesta sairauden-
tuntoon ja käyttökokemuksia mukavuudesta, koosta, väristä, istu-
vuudesta jne.

Tule mukaan ryhmähaastatteluun,
jossa voit jakaa tuntemuksesi ja kokemuksesi sairaalavaatteista.
Haastattelu tulee viemään aikaasi noin 30min, eikä siitä aiheudu si-
nulle haittaa.

MAANANTAINA 15.1.2018 klo 14.30

Synnytys- ja naistentautien

vuodeosastolla olevat,

kokoonnutaan osaston päiväsalissa/bistrossa.

Haastattelijoina Porin Diakin opiskelijat

Anne-Mari Hautakoski, Saara Ojamo ja Paula Lehtonen.

yhteystiedot: etunimi.sukunimi@student.diak.fi

Haastatteluun osallistuminen ei edellytä sinulta mitään jatkotoimenpiteitä.

LIITE 4

PÄÄLUOKKA

YLÄLUOKKA

ALALUOKKA

Potilasvaatteet Omat vaatteet	Potilasvaat- teiden käyttö osastolla	-osastolla pelkästään potilasvaatteet
	Omien vaat- teiden käyttö osastolla	-synnytyssaliin asti omat sukat / alusvaat- teet -synnytyssalissa omat sukat
	Tietoisuus omien vaat- teiden käytön mahdollisuu- desta	-ei ohjeistusta -neuvola -synnytysvalmennus -ehkä käyttänyt, jos olisi ollut tietoa, ehkä ei
	Potilasvaat- teiden valin- taan vaikutta- vat asiat	-helppous, eli potilasvaatteet helppo pu- kea ja riisua, riittävän löysiä -tahriintuu, niin helppo vaihtaa puhtaat
Hyvä potilasvaate	Potilasvaat- teiden väri, koko, materi- aali ja istu- vuus	-uusissa tiloissa vanhat vaatteet -housujen istuvuus huono, epäsopivat -aamutakki on hyvä -väri ja koko ihan hyvät, sopii kaikille -vaatteet käytännöllisiä, helpot pukea ja ri- sua, riittävän isoja -vaatteissa viihtyy, kun ne ovat löysiä -alushousut erityisen hyvät

	Potilasvaatteiden kehittäminen	-koko on merkityksellinen -ei mitään tiettyä kuosia, koska aika ja tyyli muuttuu -eipä merkitystä
	Potilasvaatteiden käyttömukavuuden kehittäminen	-käyttömukavuutta ei voi parantaa -housuja pitäisi kehittää -äitiysmekon kehittäminen -sukat paremmiksi -ei kehitettävää
	Potilasvaatteiden värikoodaus (eli vaatteen väri kertoo vaatteen koon)	-ei häiritse, helpottaa oikean koon löytämistä vaatevarastosta -ei häiritse
Sairaudentunto	Potilasvaatteiden vaikutukset fyysiseen ja psyykkisiin voimavaroihin, vaikutukset sairaudentuntoon	-ei vaikutusta -sairaalavaatteilla ei vaikutusta voimavaroihin -ei ole vaatteilla ollut vaikutusta sairaudentuntoon -olo sairaampi potilasvaatteissa -olo muuttuu mukavammaksi, kun saa vaihtaa omat vaatteet
Tampereen yliopistollisen sairaalan äitiysmekko	Kuvan herättämiä ajatuksia äitiysmekosta	-nykyistä parempi -vaatteilla vaikutusta mielialaan -väri väärä -malli, leikkaus ja nappilistat hyvät, saisi olla pirteämmän värinen